

SLOVENSKI

UČITELJ.

Glasilo „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Izhaja 5. in 20. vsakega meseca na celi pol in velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr.

|| Za oznanila se plačuje od navadne ver-
stice, če se natisne enkrat, 10 kr., dvakrat
14 kr., trikrat 18 kr.

Dopise sprejema odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Štev. 16. V Mariboru 20. avgusta 1876. Letnik IV.

Kako ugajajo novi učni načrti?

(Govoril pri okrajnej učiteljske konferenci dne 6. junija t. l. v Senožcah Ivan Grebencec.)

Tovarši! dovolite mi, da k obravnavam svojih treh predgovornikov tudi jaz nekoliko spregovorim.

Vprašam vas le, kateri iz mej vas se je ravnal po novih načrtih? — Nobeden ne.

Pri zadnji konferenci sem uže trdil, da so novi načrti — kakoršni ravno so — nepraktični, in posebno na enorazrednih šolah popolnoma neizpeljivi, to trdim tudi danes in to potrdili ste mi tudi vi vsi. Da se mi pa ne bode morda od katere strani očitalo, da pristransko ali svojeglavno sodim, evo vam dokazov čez mero. Tu je „Entwurf eines Lektionsplanes für getheilte einklassige Volksschulen.“

V tem je odločeno vsakemu predmetu le po pol ure; tedaj vsake pol ure: knjige, pisanke, tablice na klop i. t. d.; to so vedne spremembe predmetov, koje le čas kratijo ter vspešen poduk zadržujejo. Polurini poduk — ta je le pri prvencih v prvej polovici šolskega leta potreben in koristen.

Vprašam vas, kaj bodo otroci storili n. p. pri risanji v polu ure? V nekdanji realki risali smo redoma po 2 uri, ako ravno je bilo drugim predmetom le po eno uro določeno; a v ljudski šoli risali naj bi le pol ure? To gotovo ni praktično.

A da bilo bi uže vsaj pol ure! Toda v načrtu stoji: Dienstag 5. halbe Stunde: „Zeichnen und geom. Formenlehre“. Na peto polurico pa pride postavno vsak dan 15 minut počitka, v katerem času smejo otroci tudi iz šole, da se razvedré, ostaja tedaj za risanje in vsak drug predmet, koji na peto pol uro spada, le 15 minut; to pa pri risanji ravno zadostuje, da se pri obilem številu mladine risanke razdelé, kak svinčnik prireže

in risanke zopet poberó, kdaj naj bo potem risanje, to mi ni razumljivo.

Polurini poduk ugajal bi po mojej misli le pri mehaničnem čitanji, pri računstvu iz glave; ako ni preobilo otrok, pri petji in telovadbi v šolski sobi.

Prvi in drugi nadoddelek učita se natoroznanstva, toda nikdar skupno, temveč vsak posebej po 2 pol uri.

Med tem ko ima v sredo 1. oddelek računstvo, ima drugi naravoslovje; v petek je to ravno nasprotno. Da se pa naravoslovje vspešno in praktično podučuje, treba je mladino nazorno podučevati, treba jej vse, kolikor mogoče v naravi sami pokazati, treba je tedaj, posebno kar se tiče rastlinstva, kolikor mogoče na šolskem vrtu podučevati, kjer mladina to, kar se jej globoko v spomin vtisniti mora, tudi v naravi vidi in se v vsem prepriča.

Ker pa po učnem načrtu podučevati moram v enem oddelku naravoslovje in v enem računstvo ravno isti čas, kje naj tedaj bodem? ali pri oddelku v šoli ali naj grem z drugim na vrt? Kar storim ni prav, nobenega samega pustiti ne smem, pri obeh pa biti ne morem.

Ako se učita oba oddelka ob enem risanja, petja in telovadbe, ne bi se li tudi naravoslovja mogla? Jaz mislim, prav lahko.

Telovadbi odločeno je v sredo od 10¹/₂—11 in v saboto od 11¹/₂—12 ure. Bodemo li n. p. učitelji Vipavske doline (in tudi vsi drugi) v tem času na vrtu, na prostem telovadbo podučevali, ko smo uže v šoli v senci same vročine mokri, da pôt curkoma od nas teče? O ne, to bi se reklo samemu sebi in otrokom grob kopati.

V petek določuje ta „Entwurf“ za 1. pododdelek tako-le: „Sprachunterricht, Sprachübung, Sprachunterricht, Sprachübung, Sprachübung,“ — tedaj 5 pol ur redoma en in isti predmet, kajti med „Sprachunterricht in Sprachübung“ vsaj jaz ne najdem posebnega razločka.

Tedaj tu pet pol ur redoma, drugje pa le po pol ure en predmet, to gotovo ni pedagoškično.

Oglejmo si nekoliko načrt za enorazredne nerazdeljene šole, pri katerih pa hočem radi malega časa, le poglobitnosti omenjati.

Kar zadeva naravoslovja je tu tako, kakor sem prej omenil.

Nekaj posebno nepraktičnega dozdeva se mi to-le: V sredo izpusti se en oddelek ob 10., drugi ob 11. in tretji ob 11¹/₂ uri; v petek 1. ob 10¹/₂, drugi ob 11. in tretji ob 12. uri. Kako da je to nerodno in koliko čaša se po nepotrebnem

potrati, ako izpuščamo vsake pol ure en oddelek in kaj nam še ostaja za daljni poduk, si vsakdo sam lahko misli. —

V torek in v petek ima prvi oddelek od 8.—9. ure verozakon, za drugi in tretji oddelek pa prične se poduk še le ob 9. uri. Vprašam le, kam gredo naj, postavim v zimskem času oni otroci II. in III. oddelka, koji pred 9. uro v šolo pridejo?

V šolsko sobo ne smejo, učitelj jih v svojo sobo vzeti ne more, po dolgih hišah ne marajo za-nje. Ne ostaja jim družega, nego zunaj na prostem, v snežnem, ali kakoršnem uže koli vremenu čakati 9. ure, dokler ne zapusti duhovnik šolo in učitelj vstopi.

Da bi se pa od otrok zahtevalo to, da bi o pravem času došli v šolo, to je na deželi nemogoče, kajti prvič, kmetje navadno nimajo ur in drugič je pa znano, da navadno dve uri ednako ne kažete; k temu pa pride še oddaljenost od šole, slabo vreme i. t. d. A med tem pa, ko pudučejeta se II. in III. oddelek skupno verozakon, mora I. oddelek šolo zapustiti. Čemu le tako okorna naprava?

Ako more podučevati učitelj tri oddelke ob jednom, zakaj bi duhovnik dveh ne mogel. Jaz mislim da prav lahko, in s tem bi se ta nerednost gotovo odstranila.

Po novih načrtih se prvoletnikom na eno-, dvo- in tri-razrednih šolah nij treba telovadbe učiti, a prvoletniki na 4razrednih šolah, pa telovadijo po 2 pol uri na teden.

Zakaj ta razložek?

Toda pustimo té „Entwürfe“ in pogledjmo malo „Lehrpläne“.

Oglejmo jih kakor koli hočemo, obračajmo jih na to ali ono stran, oni imajo za enorazredne razdeljene in nerazdeljene, za dvo-, tri- in 4razredne šole en in isti smoter ali cilj.

Vzemimo, n. p. na necem travniku stoji pet topničarjev, vsak pri svojem topu. Top prvega nese 3542, družega 6118, tretjega 5834, četrtega 8050 in petega 7958° daleč.

Ako bi ti topničarji streljali na trdnjavico, katera je cirka 8000° od njih oddaljena, kaj mislite, kaj bodo opravili?

Prvi trije čisto nič, kajti njih krogle ne pridejo do trdnjavice, prvega še celo do polu pota ne; njih streljanje bilo bi tedaj le potrata časa, krogel in smodnika; le zadnja dva zamogla bi kot dobra streljca trdnjavico razrušiti.

Naj vam to primeru nataučneje pojasnim.

Omenjenih pet streljcev je 5 naših različnih ljudskih šol, koje imajo vse en in isti cilj (trdnjavico.) In glejte, da vam stvar prav jasno dokažem, podučnje ali uči se en otrok, ako računimo leto po 46 tednov tekom šolskega leta, toliko pol ur :

Predmet:	I razdeljeni šoli	II nerazdelj. šoli	III razredni šoli	IV razredni šoli	V razredni šoli
Jezikoslovja:	1472	2852	2936	3864	3312
Računstva:	828	1104	1104	1472	1426
Realij:	276	598	414	920	1058
Pisanja:	299	345	299	460	506
Risanja:	230	598	506	506	690
Petja:	207	276	276	368	368
Telovadbe:	230	345	299	460	598
Skupaj:	3542	6118	5834	8050	7958
z nemščino pa			6248	8602	8558

Ta števila nam natanko kažejo, v kaki razmeri bi biti mogli učni smotri na ljudskih šolah. Toda ne še dosta to, da uče se otroci n. p. enorazrednih šol v primeri z onimi 4razrednic več kot pol manj ur, o ne, nasprotno so pa učitelji z delom takole obloženi.

Povprečno biti mora učitelj v šoli:

na 1razrednih razdeljenih	28 ¹ / ₂ ,	v prvi polovici leta pa	35 ¹ / ₄	} ur na teden
" 1 " nerazdeljenih	24 ¹ / ₂ ,	" " " "	31 ¹ / ₄	
" 2 " "	22	z nemščino pa	23 ¹ / ₂	
" 3 " "	22	" "	33 ² / ₃	
" 4 " "	20 ³ / ₄	" "	22 ¹ / ₄	

Kako bilo bi mogoče od otroka, koji pol menj šolo obiskuje i katerega učitelj je $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{3}$ bolj z delom obložen, nego oni na 4razrednih šolah, da o izstopu iz šole znal bi ravno toliko kakor ta, to mi je nerazumljivo.

Moji predgovorniki omenjali so, da razdeljevati morajo se otroci po vednosti in ne po starosti v oddelke in razrede; i saj to zahteva tudi postava. Ker sem pa o tej stvari uže pri zadnji konferenci dovolj jasno govoril, tedaj to za danes opustim.

Postava dalje veleva, da so ti v postavi navedeni smotri ali cilji najvišji, ter se imajo posebno na eno- in dvorazrednih šolah še zmanjšati; toda pri nas mesto da bi se zmanjšali in primerno uredili, so se še povikšali.

Konečno omenjam naj še neko posebno zagozdo.

Po novem načrtu razdeljeni so učenci tako-le v enorazredni razdeljeni šoli: I. oddelek prvoletniki, II. oddelek 2- in 3letniki, I. nadoddelek 4letniki in II. nadoddelek 5- in 6letniki. Tu tedaj rabil bi se 3 leta abecednik, eno leto prvo- in dve leti drugo berilo. V enorazrednih nerazdeljenih pak je tako: 1 oddeleku so prvoletniki, 2 oddelek 2- in 3letniki in 3. oddeleku 4-, 5-, in 6letniki: Tu tedaj imajo otroci v 3. oddelku skoz tri leta vedno ene predmete in ene knjige. Podučevati otroke, ki so ravno v ta oddelek vstopili z onimi, ki so uže drugo ali tretje leto v tem

oddelku, to je resnično težavno in brezvspešno podučevanje. Razven tega, da imajo učenci tri leta redoma ene knjige, pak imajo zopet ravno te knjige v ponavljavni šoli, tedaj pet let.

No, i da imeli bi vsaj uže pripravne knjige, tak bi človek sem ter tja še kaj storil; a sedanja berila s sedanjemi načrti, to je nasprotje, kakor noč in dan.

Zagotavljam vas, da s temi berili se novi načrti, ako tudi popravljeni, nikedar ne bodo natanko izpeljevati mogli.

Kako se učenci različnih oddelkov ob enem skupaj zdatno in koristno podučujejo?

(Referiral pri okrajnej učiteljskoj konferenciji v Senožeah dne 6. junija t. l.)

M. Rant.)

(Konec.)

Prerešetajmo še nekoliko

„Risanje.“

Tudi v tem predmetu se učenci vseh oddelkov skupaj in ob enem prav zdatno in koristno podučevati morejo. Učenci najnižjega oddelka napravljajo vstrične pike, večji vežejo te pike z vodoravnimi, navpičnimi in poševnimi čertami, in učenci najvišjega oddelka napravljajo iz vodoravnih, navpičnih in poševnih čert pravokote, ozke in široke kote, trikote, kvadrate, pravokotnike in druge primerne risanske oblike po učiteljevem navodu in dejanskem pojasnjevanji na štigmografične tabli.

In tako naj se kreta oddelek po oddelku vedno naprej od znanega k neznanemu, od enojnega k sestavljenemu in od lahkega k težavnemu, ako se hoče podučevaje več raznih oddelkov ob enem tudi v tem predmetu z mladino pravi cilj in napredek doseči. Največji učenci naj se vadijo tudi poveršja različnih planih, geometričnih oblik natanjko preračunjevati.

Tako naj učitelj postopa pri vseh družih predmetih, katerih še tukaj omenil nisem, namreč: pri spisji, pravopisji, naravoslovji, zemljepisji, prirodopisji, telovadbi i dr., kadar podučuje učence različnih oddelkov ob enem skupaj.

Konstatirati pa moram, da tudi najspretnjši učitelj zaželjenega namena pri poduku, posebno tam, kjer je veliko učencev in več oddelkov, dosegel ne bode, ako on predmete vsake pol ure menjava — vedno začenja in nič ne dokonča. Polurno menjavanje predmetov bi se reklo vodu v škafu brez dna nositi, — v kakošnem pomenu, mora vsakemu učitelju, ki se je kolikor toliko z podučevanjem mladine trudil, — znano biti.

Preden odgovor na prevažno to vprašanje popolnoma dokončam, moram še eno reč omeniti, katera bi gotovo v učnih čertežih, kateri so ljudskim šolam na deželi (med kmeti) odmerjeni, lepše reprezentovala, nego li telovadba, in po katerej bi

se s časom tudi materialno stanje ne le posameznega človeka (posestnika), nego cele občine, cele dežele in skupne države zdatno povzdignilo, — in to je:

„Sadjereja.“

Ravno ta prekoristni pripomoček, materialno stanje v kratkem in zdatno izboljšati, bodi Bogu potoženo, je še jako in skoraj splošno zanemarjeno. Vsak učitelj, kateri je res za pravi napredek in povzdigo materialnega stanja taistih, ki mu kruha dajó, vnet, gotovo oziroma podučevanja mladine v sadjereji rok malomarno križem deržal ne bode.

Ravno s podučevanjem v sadjereji se more učitelj ljudstvu, iz katerega je izšel, najbolj hvaležnega skazati, si ljubezen mladine in odraščениh pridobiti, ter národu milemu pripomagati k boljšeji prihodnosti dospeti.

Koliko tisuč in tisuč forintov bi se vsako leto lahko v kratkem za sadje vdobilo, ko bi se sadjereja v šolah na deželi povsod temeljito podučevala in se tako po vsej državi krepko razširila in povzdignila! Se ve, da za to mora v prvi versti učitelj gorko vnet biti. — Ali — ravno v tem obziru je v času napredka še veliko veliko pomanjkljivega! — Pa zakaj? —

Tudi v sadjereji naj se učenci vseh oddelkov vedno skupaj podučujejo. Učitelj naj učence vseh oddelkov vedno skupaj na šolski vert vodi; ondi naj jim kaže, kako se zemlja za sadni vert obdeljuje, sadno seme seje in sadi, drevesca okopujejo, plevajo, obrezujejo, presajajo in zalivajo. Kaže naj vsem skupaj prav temeljito in dejansko, kako se drevesca pravilno in z dobrim vspehom požlahtnjujejo. Ko so učenci vse dobro videli in opazovali, kar jim je učitelj oziroma požlahtnjevanja drevesc pokazal, naj potem učenci na družem divjem lesu, — leskovih, verbovih in družih vejah to, kolikor mogoče, natanjko posnemati in ponarejati poskušajo, a to pa toliko časa, da se vsak dobro privadi.

Ko so se učenci enkrat po učiteljevem prepričanji požlahtnjevanje na divjem lesu dobro izpeljevati privadili, naj poskušajo (večji in srednji) to tudi na sadnih divjakih, kateri naj se potem v šolsko drevesnico posadijo. Takim, po učencih požlahtnjenim divjakom naj se potem ime dotičnega učenca pridene, da učitelj pravi vspeh in napredek lahkeje opazovati more. Vsako prvo, po učencu požlahtnjeno sadno drevesce naj se taistemu, ako se prime, tudi kot darilo obljudi in pozneje podari.

Tako se pri učencih vnema in ljubezen do sadjereje, budi in ogreva; na ta način trudi se vsak, kolikor mogoče se v sadjereji temeljito urediti in zdatno napredovati. Na to vižo pospešoval sem do sedaj v vseh krajih svojega službovanja sadjerejo, — a hvala Bogu, z mirno vestjo moram reči, da moj trud ni

bil brez vspeha. Konečno naj mi bode še kratka besedica o odgoji mladine dovoljena.

Učitelj naj se vedno prizadeva mladino dobro odgojevati, in sicer tako, da mlajši od večjih učencev vedno v vsakem obziru posnemanja vredne zglede dobivajo; to ravno je za dobro in pravo izrejo vseh skupaj neobhodno potrebno. Učitelj naj požlahtnjuje serca vseh učencev tako, da večji za svojo vestno in sveto dolžnost spoznajo, svojem mlajšem tovarišem lepe zglede dajati, mlajši pa, da se prizadevajo vse lepo in koristno, kar pri večjih vidijo, natanjko posnemati. Če le nekoliko domačo izrejo in družinsko življenje opazujemo, vidimo, da mali otroci svoje stareje brate in sestrice, — a ti pa svoje stariše in druge odraščene v vsem radi posnemajo in jim tudi v svojej obnaši, pridnosti in drugih dobrih, kakor i slabih lastnostih dostikrat popolnoma enaki postanejo. Če so večji bratje in sestre pobožni, pokorni, sramožljivi, delavni, krotki, snagoljubni, odkritoserčni, pravični, postrežljivi itd., bodo ravno taki tudi njih mlajši bratci in sestrice, — in nasprotno. — Ravno nekaj enacega je tudi sè šolsko družino. Učitelj je, ne sicer telesni, nego duhovni oče svojem učencem, ker jim deli duševno hrano koristnih naukov; on naj toraj pred vsem skerbi, da pri svojih učencih pravega, dobrega duha obudi in vkorenini. Potem bode otrok otroku v posnemo, spodbudo in zgled; med vsemi bode prava bratovska ljubezen in edinost kraljevala. Radi bodo drug drugemu pomagali, drug drugemu od slabega odvrčevali, ter k dobremu in lepemu spodbujevali, in se med seboj podpirali. Večji bodo mlajšim prava podpora in rokovi k vsemu blagemu, dobremu in lepemu, ter se bodo po modrem učiteljevem napeljevanji vedno bolj povzdigovali do svojega pravega namena, do krepkega razvitka svojih dušnih in telesnih moči, ter se bližali k pravej zavesti in izobražbi, pa bodo zamogli, kadar v javno življenje prestopijo, taisto tudi tako uživati, kakor ga je božja previdnost človeku — v pravem pomenu besede — odločila.

Ako pa učitelj sè svojem podukom pri mladini ni tudi to, kar sem tukaj precej obširno ilustroval, doseči hoče, mora jej v vsakem obziru uzor prave popolnosti, vestnosti, delavnosti, značajnosti, natanjčnosti, kerščanske ljubezni, pravičnosti, odkritoserčnosti, usmiljenaja, prizanesljivosti in krotkosti biti, — kakor je to dobri in skerbni oče svojem, mu od Boga izročeni otrokom. Učitelj brez značaja je oreh brez jedra, truplo brez duše, blago brez veljave. —

Mili tovarši, sokolegi! Verjemite mi slobodno, da, ako bi se enkrat vsem učiteljem posrečilo tudi vse to oziroma odgoje pri mladini doseči, bila bi šola za vsacega izmed nas najlepši kraj in sladki raj. Ne meli bi potem čez spridenosti, nepokorščino, neredni polaz šole in druge malopridnosti svojih učencev več tožiti.

Prebivalci posameznih biš, celih občin in splošne države postali bi udje velike bratovske družine, kjer bi edino le mir, ljubezen, božji blagoslov, ter prava edinost in sprava vladala.

In to s pravo odgojo in temeljitim podučevanjem mladine učitelji tudi doseči morejo, ako je vsak na svojem mestu značajni in vestni korenjaki. Bog daj, da bi se to tudi kaj skoraj zgodilo.

To so oziroma meni zastavljenega vprašanja na lastnej skušnji in lastnem prepričanju vtemeljeni nazori.

Občna zgodovina

za višje razrede narodnih in meščanskih šol.

V nemškem jeziku spisal prof. dr. Netoliczka. Poslovenil Ivan Lapajne.

Srednji vek.

III. Doba križanskih vojsk.

(Dalje.)

§ 15. Friderik Rudečebradec.

Friderik, s pridevkom Rudečebradec, (Barbarosa) je bil iz plemenite rodovine Hohenstauferske, ki je prišla na nemški prestol s Konradom III. Grad Hohenstaufenski se še dan danes nahaja na neki gori v Virmenberški vojvodini. Ta cesarska rodovina je imela v posestvu vojvodino Švabsko, zato se regenti iz te hiše tudi švabski cesarji imenujejo.

Friderikov stric, Konrad III, ni bil brez ugovora za cesarja imenovan, kajti po prestolu je hrepenel tudi mogočni vojvoda bavarski, Henrik Ponosni, iz biše Welfov. To je bilo povod dolgo terpečemu sovraštvu med Welfi in Hohenstaufi, ki so se tudi Gibelini imenovali. Med bojem oblegal je Konrad velfsko mesto Weinsberg. Ko se je mesto udalo, dovolil je cesar ženam, da smejo iz mesta svoje najdražje zaklade odnesti. Zvite žene so na to svoje može natovorile na herbet, ter jim na ta način svobodo in življenje rešile. Pozneje se je Konrad III. podal v Palestino, toda po vrnitvi kmalu umerl (l. 1152). Njemu je sledil Friderik I. Rudečebradec. Ta je bil močan in junašk cesar, kakoršnega Nemčija že davno ni imela. Previdno si je delal načerte in hitro jih je izpeljal in z vsem svojim dejanjem na to meril, da bi nemško cesarstvo zopet povzdignil in svoji rodovini cesarsko oblast stalno pridobil. Tudi onstran Alp je hotel, da se njegovo ime spoštuje. Šestkrat se je z vojsko podal v Italijo, da je uporne Italijane krotil. V Paviji so ga kronali za lombardijskega kralja in v Rimu pa za cesarja. Uporno mesto Milan je hudo kaznoval. V žalostni obleki se pokoreči Milančani so bili od cesarja vendar milost zadobili in novo zvestobo prisegli. Ali ko so se na novo uperli, se je

Friderik strašno nad njimi maščeval. Lepo mesto je večjidel razdjal, na ulice in terge sol trosil in kjer so pred palače stale, je ukazal travnike in njive narediti. Toda komaj se je bil cesar domu v Nemčijo povernil, že so se zopet Lombardi uperli. Razdžani Milan so upravili, in novo terdnjavo, Aleksandrijo, (po papežu Aleksandru III. tako imenovano), sezidali. Na to se cesar še enkrat prek Alp v Italijo poda. Njega spremlja Henrik Lev, mogočni vojvoda Saksonski in Bavarski. Pa neposredno pred bitko sta se sperla. Henrik Lev je Frideriku odrekel vsako pomoč. Čeravno ga je cesar klečé prosil daljne pomoči, se je vendar nazaj v Nemčijo vernil. Vsled tega je Friderik pri Lenjani (Legnano) bitko izgubil in škodljivo pomirje sklenil.

Vernivši se v Nemčijo domu je pa nepokornega vojvodo ostro kaznoval; pozval ga je na odgovor, a ker ni došel, zaukazal ga je iz cesarstva pregnati in vzel mu je vojvodine njegove. Bavarsko je dobil Otton Wittelsbach, praded denašnje vladajoče bavarske hiše.

V svojem 70. letu udeleževal se je cesar še neke križanske vojske, ko je bil slišal, da je Jeruzalem zopet v turški oblasti. Po premaganih obilih težavah došel je cesar s svojo vojsko vendar le v Malo Azijo in pobil močno turško armado. Ko je pa hotel neko reko s konjem vred prebresti, utonil je v njenih valovih (1190). Žalost je bila nad njegovo nepričakovano smertjo nepopisljiva. Nemška vojska je šla potem v Ptolemeje in se udeležila pod vodstvom vojvoda Leopolda Avstrijskega obleganja mesta, katero so dobili in tudi vzeli potem, ko sta došla kralja Filip Avgust Francoski in Rihard Angleški (imenovan Rihard Levovo serce) na pomoč. Jeruzalema pa vendar niso dobili, kar je bil ravno namen te križanske vojske.

§ 16. Rihard, imenovan Levovo serce.

Beseda Angleško (nemški England) izvira od Angel-land, t. j. dežela (Land) Angelov, ki so bili germanskega rodu in se v petem stoletji po Kr. iz severne Nemčije na Britansko preselili in ondi več držav ustanovili. Kralj Egbert Veliki je bil vse te v eno skupino združil. Došli so na to Danci ali Normani in velik del pribojevali. Alfred Veliki je na to pa zopet Angleže oslobodil. Leta 1066 pomerje Alfredov rod, za njim so sto let vladali normanski kralji, prvi med njimi Viljelm zmagovalni. Za njimi je vladala hiša Anjon (Anžu). Iz te hiše je bil tudi Rihard Levovo serce, ki je vladal proti koncu 12. stoletja. Ta je bil hraber knez, pa prevzet, častilakomen in hrepeneč po čudeznih nevarnostih; zato je večjidel na tujem živel. Tri leta se je udeleževal tretje križanske vojske in obleganja terdnjave Akon (Ptolemaj), ki je bila l. 1191 vendar premagana. Vojvoda avstrijski Leopold V. (Pobožni) je bil prvi s svojo zastavo na zidovju terdnjave, pa Rihard Levovo

serce, ki je bil tudi eden prvih, je zastavo z zidovja zagnal. Nad tem razžaljenjem se je hotel Leopold o priličnem času maščevati. Filip Avgust Francoski je bil po Rihardu tudi razžaljen, zato so njega samega na bojišči pustili, pa je vendar še večkrat zmagoval. Turkom je vzel terdnjavo Jope, vendar je bil primoran s Turki pomirje skleniti pod tem pogojem, da je ostalo kristjanom pobrežje od Jop do Akona in da je bila kristijanom svoboda pri obiskovanji svetih krajev. Ko je pa Rihard sezvedel, da se doma na Angleškem njegov brat Ivan (imenovan Ivan brez dežele) prestola polastiti hoče, poda se hitro na pot proti domu. Na potu pa vihar занese ladijo pri Ogleju v stran, zato je moral skozi Avstrijo potovati. Potoval je sicer preoblečen, toda bil je vendar spoznan, in od njega razžaljeni vojvoda Avstrijski Leopold V. ga je dal zapreti. Leopold V. ga je sicer izročil nemškemu cesarju Henriku VI., ki ga je pa še eno leto ujetega imel in potem za 150.000 mark srebra odpustil. Domu pridši je zaprečil bratu njegove namere, pa pri nekem privatnem prepiru ga je kmalu neizgibljiva smert doletela.

§ 17. Konradin, zadnji Hohenstauf.

Velikemu cesarju Frideriku Rudečebradcu je sledil na nemškem prestolu njegov sin, Henrik VI. Po svoji soprugi je podedoval Napolj in Sicilijo; ohranjenje teh dežel je pa njegovima naslednikoma Frideriku II. in Konradu IV. mnogo bojev prizadevalo. Po smerti Konrada IV. je bil njegov sin Konradin (Konradček) komaj 2 leti star. Na to izroči papež državo francoskemu princu Karlu Anžu.

Karlovo strogo gospodovanje pa ni bilo priljubljeno. Med tem je Konradin do čeverstega mladeniča dorastel. Priverženci njegovi na Italijanskem so mu svetovali, naj kraljestvo svojega očeta Francozom odvzame. Podal se je s svojim prijateljem Friderikom avstrijskim in s precejšnjo vojsko v Italijo. Plemeniti naslednik Hohenstaufov je bil tu sijajno sprejet. V bitki pri Skurkoli pa je bil od sovražne vojske hudo pobit in s svojim prijateljem vred vjet. Neusmiljeni Karol je ukazal v Napolju obadva javno na tergu ob glavo djati. Konradin je za svojega deda postavil pred nesrečno smertjo svojega sorodnika, Petra Aroganskega.

Pa smert nesrečnega Konradina se je hudo maščevala. Karol Anžu je bil po svojim nečloveškem ravnanju tako sovražen, da so velikonočni pondeljek 1. 1282 v Palermi vse Francoze pomorili.

To morenje Francozov se je hitro po vsej Siciliji razširilo. Ker se je začelo ob tistem času zvečer, ko zvonijo k večernicam, zato se to morenje v zgodovini sicilijanske večernice imenuje. Peter Aragonski se je potem Sicilije polastil, Francozi mu je niso mogli več vzeti. (Dalje prih.)

Dopisi.

Iz Starega terga na Notranjskem 1 avgusta. Letos smo končali šolsko leto 27. julija. Zjutraj je bila skušnja v vseh treh razredih, popoldne ob polu treh pa je bila šolarska veselica. Za to veselico smo nabrali 62 fl. 50 kr. stala pa je 47 fl. 8 kr. Ostalih 15 fl. 42 kr. smo poslali „Narodnej šoli“, da nam pošlje pisank, pisal, svinčnikov itd. Veselica je bila sijajna. Gospici Vilharjeva in Hajnetova ste nam naredili lepo narodno zastavo, na katerej je zapisano: „V spomin L. šolarske veselice 1876. Naprej za dom i omiko!“ Čerke nam je iz papirja krasno izrezal gosp. Verdovac in gospici ste jih izvezili iz blaga ter našili. Naše dame so nam preskerbele dokaj kolačev. Detci smo pripravili za 12 fl. kruha, za 13 fl. mesa i vedro dobrega vina. Nabrali smo poleg tega 55 dobitkov za loterijo in mil. gospa kneginja Schönburg-Waldenburg nam je poslala še 100 dobitkov, katere smo razverstili v 62 glavnih. Verh tega je poslala tudi veliko pekarije.

Popoldne do polu treh so se zbrali udeleževalci veselice pred šolo. Dečki so imeli za klobukom, deklice pa v rokah lipove vejice. Naprej je šla zastava, potem 5 domačih godcev in bobnar. Za temi detca in za njo občinstvo skozi Stari terg v Podcerkev na določeni kraj. Ko smo prišli gori, smo dali vsacemu otroku en kifec, da so ložje čakali na obed. Potem so nekaj peli in nato obedovali. Vina so dobili dvakrat, vselej le pol čaše. Mil. gospa kneginja je blagovolila osobno počastiti našo veselico in je prišla uže ob 4. uri ter bila pri nas skorej do 7. ure.

Pri njenem odhodu smo se jej zahvalili za čast, katero nam je skazala s svojim prihodom, in pa za veliki dar, in ona se je blagovolila jako laskavo izraziti o veselici in je osobito hvalila izverstno disciplino. Detca jej je nazdravila s trikratnim: „Živijo!“

Zvečer smo peljali detco zopet v Stari terg z godbo, kjer smo se ustavili pred hišo predsednika kr. š. sveta in mu zapeli tri pesnice: Pomlad, Po jezeru in Cesarsko. Potem smo razverstili otroke po vaseh in v parih so šli domov. Na dve glavni strani smo poslali dva odrasčena ž njimi. Gostje so pa še ostali ter se veselili do ranega jutra. Ložka dolina se bode gotovo dolgo spominjala z veseljem te veselice. Taka veselica pa ima tudi veliko pomena za detco in sicer so prvič otroci do brotnikom hvaležni, iz hvaležnosti nastaja ljubezen, iz ljubezni pokorščina. Na drugi strani pa redno obiskovanje šole i marljivo učenje.

Vsem dobrotnikom još jedan put: Serčua hvala!

Janko Žirovnik.

Iz Istre 10. avgusta. (Učiteljska konferenca volovskega okraja.) Prem ako je bila spomenuta sjednica uže meseca junija, ipak javim tekar danes o njej, da doznate narodni učitelji ostalih slovenskih dežel, kakovo je promicanje vaših sodrugov i slovenskih i hervatskih po Istri.

V Kastvu (blizu Reke), kamor je bil ono leto sklical mlad Slovenec z Gambetovim peresom mnogo národa v slovenski tabor, zborovalo je dne 22. in 23. junija 13 učiteljev zistematizovanih škol volovskega okraja, i to

8 Hervatov in 8 Slovencev. Predsedoval je verli gospod okrajni školni nadzornik Šterk. Zborovalni jezik bil je hervatski (v čitalnični zgradi).

1) Perva točka dnevnega reda bila je „o gospodarstvu v narodnej učioni v obća, i osobito o poljodelstvu i voćarstvu.“ Pervi je poročal Pernišek, potem Kosić in Lužnik. P. priporoča najnovjša in najboljša dela gospodarstvenega slovstva i to za okrajne učiteljske knjigarne. Govoril je, kako in kaj naj se djeci prisvaja iz gospodarstvene stroke z ozirom na dotične geologične, meteorologične in tergovstvene odnošaje isterske. Za nazor je omenjal znanega izverstnega ekonomia in odličnega špekulanta umerlega Godina v Koprnu, kako je on na pr. se zelenjarstvom in drugo konkurencu delal še celo po benečanskih tržiščih, ter si obogatil mošnje. A tudi Kosić in Lužnik sta pokazala ljubezen do tega obširnega predmeta.

2) „Zašto učenici tako lahko zaborave, što prouče, i kako se može to odstranuti?“ Poroča Lužnik in terdi, da bi se pozabljevanju (zaboravanju) v okom s tem prišlo, da bi se djeca bolje v školo tiraia. Na to sledi Pernišekova opomba glede nemarnosti krajnih šolskih svetov, ter predlaga, naj se naprosi okrajni šolski svet, da strogo postopa v t.m. oziru. (Sprejeto.)

3) „Koji je pravi početak pismenog računanja?“ Poroča Košak, a ne aktivno nego pasivno, t. j. dal si je navlašć od družih mlajših sodrugov razjasniti taj predmet.

4) „Kako ima učitelj uzbudjivati i gojiti blagu ćud djece do ljudi i do iste životinje?“ Poroča Lužnik.

5) „Povjestnica i zemljepis v pučkoj učioni.“ (Kosić.)

6) „Materinstina u pučkih učionama.“ (Kosić.)

7) „Kako valja do postupa učitelj, da čita djeca pravilno i da umi čitanje?“ (Kosić.)

8) „Kateri učni predmeti se morajo pri čitanji v višjem oddelku (obergr.) z ozirom na nove učne načerte ter z ozirom na okolnosti kraja i časa po sedanji čitanki „drugo berilo“ metodično obravnavati?“ Poroča Vajšelj (samo on v slovenskem narečji). On izverstno kritikuje slovenske čitanke gledě uredbe od stavkov z ozirom na čase v letu. Zbor je dal prednost hervatskim čitankam pred slovenskim.

9) „Izgledni učni načerti za razdeljene in nerazdeljene enorazredne škole, zadevajoći škole našega okraja naj se pretresujó in kako izvrševati je?“ Poroča Vajšelj. Vsled njegovega referata, jako marljivega se izvoli poseben odsek, da izdela učni načert za jednorazredne škole (ker novi isterski učni načerti še nijso tiskani).*) Izvoljeni odsekovci: Jelusić, (ravnatelj v Kastvu), Pernišek in Vajšelj.

10) „Kako urediti podučevanje na 30 ur na tjeden, da bi se i roditeljem ustreglo glede rabe djece doma?“ Vajšelj.

11) „O verstitvi učnih predmetov mej posamezne one dneve, da se vsakemu oddelku in razdelku koristi.“ Vajšelj.

*) Pri prilici sem doznal od g. deželnega školnega nadzornika, da so uže pretvorjeni in da ido v štampo.

12) „Kako naj učitelj uradne spise ima?“ Vajšelj. Uverili smo se, da g. poročevalec v tem uzorno snago ljubi.

13) „Izabiranje odbora za doideću konferenco i odbor opravljajući sa kotarskom (okrajno) bibliotekom.“ Predsednik.

Opravljajoči odbor za okrajno učiteljsko knjižnico se je principijalno volil, tako, da so vsi dotični odbornici barem blizo Kastva, ako ne v Kastvu, kjer je uže od pred sedež knjižnice. Izvoljeni so gg. učitelji v Kastvu.

V odbor za bodočo učno konferenco so voljeni: Lužnik, Pernišek in Vajšelj. Bodoča okrajna učiteljska konferenca bode na Volovskem. Mej učiteljstvom biva v tem okraju najlepša sloga. Osobito lepo je videti to, da je č. svečeništvo tu tako kolegijalno z učitelji, dočim po Kranjskem strašno poskrobano hodi ščuvajé proti učiteljstvu. Nemškutariti nam nije trebalo čisto nič pri sjudnici, kar je pošteno.

Slovstvo.

(Slovenski učiteljski koledar za l. 1877) je gotov. Ni veliko delo, a lično delce bode koristno in ljubo vsakemu slovenskemu učitelju. Obsega to, kar smo že v predzadnjem listu povedali; samo imenik slovenskih učiteljev ima le slovensko-štajerske, kranjske in goriške šole in učitelje; iz ostalih slov. pokrajin se je premalo naročnikov za koledar oglasilo, zato smo jih izpustili. Koroški učitelji imajo pa itak svoj lastni koledarček. Cena (50 kr.) mu ni previsoka. Pomisliti je le treba, da nas stane kolek pri vsakem iztisu 6 kr., beli papir, svinčnik in vezanje tudi mnogo; kje so pa stroški tiskarni še? (Natisnila ga nam je tiskarnica družba sv. Mohora v Celovcu, ki je nam tudi svoj „kalendarium“ v porabo bila pripustila.)

(Avstro-ogerska Monarhija) Baur-ova izišla je na Dunaju pri Hölzel-nu s hervatskim tekstom. Ta stonski zemljevid (cena 9 gld.) more se toraj v slovenskih šolah z večjim vspehom, nego nemški vporabljivati. —

(Jahresbericht der städtischen fünfklassigen Volksschule in Pettau), ki ima tri vstrične dekliške razrede, ima na čelu prav dober spis „die Heimatkunde mit Berücksichtigung der Pettauer Schulverhältnisse“ od g. J. Robiča. Število učencev je bilo 303, učenk 220, Imena šolarjev so po vsem pravilno pisana, kar dela čast marljivim učiteljem, ki z velikim vspehom šolo oskerbljujejo.

(Učitelji ljutomerskega okraja) bodo izdali letos skupno šolsko poročilo vseh (5) šol tega okraja.

(Decker-jeva „Fizika in Kemija“) se more naročiti pri vseh bukvarjih, tudi pri Dubois-u v Ljutomeru. Cena jej je 70 kr.

Šolske novice in drobtine.

(Zadnja številka „Slovenskega učitelja“) je bila na pošti konfiscirana radi dopisa „iz Gorenjskega“ o nekem c. kr. okrajnem š. nadzorniku. (Ni bil dopis iz Rajhenburga, kakor bi se bilo po tiskovni pomoti v zadnjem „Učitelju“ sodno smelo.)

(Iz štajerskega deželnega šolskega sveta.) Seja 27. julija. Določil se je med drugim učni načert za učiteljski nadaljevalni tečaj, ki bo de letos v Gradci od 20. sept. do 31. oktobra, h kateremu bo 35 učiteljev pozvanih.

(Ljubljani) je letos 19 učiteljskih kandidatov in 15 kandidatinj doveršilo učiteljsiše z dobrim vspehom.

(Iz Materije) dne 13. avgusta. Naš krajni školni svet je pod novim predsednikom predzadnji ponedeljek prvič zboroval. Tu se je razven v Materiji (ker P. odide) in Brezovici (kjer je bil Medja umerl) tudi v Slivji (dozdaj samo za silo škola) predlagal natečaj za učiteljsko službo. Na materijskej narodnej učilni se sverši školno leto z izpitom in sè slovesnostjo. Učitelja in kateheta priporoča zbor okrajnemu školnemu svetu za nagrade, prvemu za podučevanje v gospodarstvu, drugemu pa za tričetert ure dolgo potovanje v učilno k veronauku. — Suša je po Krasu velika. Nebo se neče pooblačiti nadjamo se ipak.

(Učitelji logaškega okraja) imajo 11. septembra v Idriji letošnjo uradno okrajno učiteljsko konferenco.

(„Učiteljsko društvo za slovenski Štajer.“) Kot prava uda sta pristopila gg.: Janko Robič in Romih, učitelja v Ptujju.

(Iz Rajhenburga.) (Vabilo.) Učiteljsko društvo za okraje: Kozje, Sevnico in Brežice bo imelo v ponedeljek, 4. septembra 1876 občni zbor na Vidmu.

Razpisi učiteljskih služeb po Slovenskem.

Na Štajerskem: Učiteljska služba pri sv. Janžu na Dravskem polju (1 r., okr ptujski) s 550 gld stan. do konca avg. na kr. š. sv.

Na Kranjskem: Učiteljska služba v Št. V du nad Cirknico s 500 fl. in stan. ter 100 gld. za orglanje do 26. avg. na kr. š. sv.

Na Goriškem: Podučiteljske službe v Kobaridu in Tolminu s 500 gld. in odškodovanjem za stanov. do 31. avg. na kr. š. sv.

Na Koroškem: Učiteljska služba v Št. Pavlu v spodnji Zilski dolini s 430 gld. in stan. in uč. služba v Borljah s 400 gld. do 31. avg. na okr. š. sv. v Št. Mohoru.

Premembe pri učiteljstvu po Slovenskem.

Na Štajerskem: G. Kosi, učitelj v pok. v Št. Janžu na Dravskem polju, je umerl. G. J. Klopčič (iz Konjic) imenovan za učitelja v Škofjo Loko (na Kranjsko); gđe. Ana Schwentner (iz Hrastnika) podučiteljica v Šmarji; g. J. Döbnik (učit. kandidat) podučitelj v Št. Jur na juž. železnici; g. Konrad Mejovšek (učit. kandidat) podučitelj v Kamnici pri Mariboru; g. Fr. Pavelšek, podučitelj k sv. Egidu; g. Hrabroslav Golob zač. učitelj v Framu; G. Franjo Šijanec (iz Svetinji), učitelj pri sv. Duhu pri Lučah (arvežkem okraju); g. Močnik (iz Rogateca), učitelj v Svetinjah.

Na Kranjskem: G. M. Ivanetič (iz Kranju), učitelj v Robu.

Na Koroškem: G. Matevž Tonejlec (Slovenec), učitelj meščanske šole v Celovcu, gre na Dunaj za meščanskega učitelja.

Podučiteljska služba

na narodnej šoli v Mozirji z dohodki III. razreda i prostim stanovanjem se razpisuje.

Prositelji, zmožni slovenskega i nemškega jezika, imajo svoje prošnje do konca mesca septembra 1876 vposlati krajnemu šolskemu svetu v Mozirji (Prassberg).

Okrajni šolski svet Gornjegradski 7. avgusta 1876.

V podpisani knjigarnici in pri vseh bukvarjih se
dobiva

„Mali prirodopis“ s podobami.

Spisal dr. Netolizeka, poslovenil Lapajne.

Ta knjiga, ki obsega živalstvo, rastlinstvo in rud-
ninstvo, je najboljša tega zadržaja, ter v nemškem ori-
ginalu že od sl. ministerstva odobrena.

Priporočuje se narodnim učiteljem in učencem,
učiteljskim in šolarskim bukvarnicam, ter
vsakemu, po večji izomiki v tej stroki hrepenečemu.

Cena 60 kr.

Bušak-ova & Irrgang-ova
knjigarnica v Bernu.

1-2

Pri bukvozezu

6-6

Fr. Duboisu v Ljutomeru (Luttenberg)

se dobivajo vse različne šolske priprave za slovenske in
slovensko-nemške šole prav po **nizki** ceni, in sicer:

- 1) vse knjige iz c. kr. dunajske založbe;
- 2) šolske knjige naših domačih pisateljev: **Lapaj-
netova** „Geometrija“, „Kratek opis“ slovenskih pokra-
jin; po njem poslovenjeni: Mali prirodopis, Mala fizika,
Priloge iz zgodovine Štajerske; **Praprotnikova**: Slo-
venica, Spisje;
- 3) **Felkl**-nove in **Kopšičeve** risanke;
- 4) **Winikerjeve** pisanke, **Pokornijeve** pisanke s slo-
venskimi predpisi in drugi zvezki za lepopisje in spisje;
- 5) **Čisti** in **pikčasti** papir za risanje, **Fuchsove**
predlage za risanje itd.

☞ **Naročila** od drugod se po pošti hitro in po nizki
ceni (kakor na prvem izviru) izveršujejo.

Knjižica

„Kratek opis Štajerske, Koroške, Kranjske in Primorja“

se dobiva pri založniku I. Lapajne-tu v Ljutomeru in pri bukvarjih*) po 10 kr. Ako se več iztisov kupi, daje se 20 % od kupljenih knjižic na vrh.

*) Pri J. Giontiniju in Gerberju v Ljubljani, pri Duboisu v Ljutomeru, pri F. Wokulatu v Gorici.

V Pragi v založbi Felkl-na in sina (Celetna ulica, č. 30) so izišle po priporočilu „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“:

8—12

Nove risanke

s slovenskimi napisi in s prav dobrim, debelim papirjem.

Perva, druga in tretja risanka so pikčaste, **četrta** ima čisti papir. V 1. risanki so pike 1 cm., v 2.—2 cm., v 3.—4 cm. narazen.

100 kosov velja 4 gld. 50 kr.; posamezni sešitki (s 6 listi) so po 6 kr.

Za slovenske šole jih ima pa v zalogi

Janez Giontini in **Fr. Dubois**
v Ljubljani, v Ljutomeru.

Zlasti opozorujemo slavne okrajne šolske svete, p. n. gospode šolske ravnatelje in učitelje na naše, izvrstne po najnovejših zemljepisnih znanostih uredjene zemeljske krogle (globe), luno- in planetostroje najnižjih cen v slovenskem, hervatskem in serbskem jeziku. Visoko naučno ministerstvo jih je o svojem času kot edino za šolo pripravne priporočilo.

Vzori (obrazci) se na zahtevanje zastonj in franko pošiljajo.

Felkl in sina

tergovina s papirjem v Pragi.